

Ord og uttrykk ved tariffoppgjør

I forbindelse med tariffoppgjør dukker det opp ord og uttrykk det kan være nyttig å forstå betydningen av.

Arbeidstvistloven. Gjelder for kommunal sektor og omfatter regler for tariffavtaler, fredsplikt, brudd på tariffavtaler, arbeidsstans, arbeidsrettens og riksmeklerens virksomhet.

Datolønnsvekst. Lønnstillegg som gis pr. avtalt dato. For eksempel 1. mai eller 1. september.

Forhandlingsrett i kommunesektoren. Kommunesektoren har ikke, slik som i staten, en lovbestemt forhandlingsrett. Gjennom sedvane, tariffavtalebestemmelser, etablering av forhandlingssammenslutninger og opprettelse av KS som arbeidsgiverorganisasjon, har vi imidlertid fastlagt et forhandlingssystem.

Fredsplikt. Innebærer at man ikke kan gå til arbeidskamp vedrørende forhold som er direkte eller indirekte regulert i tariffavtale så lenge tariffavtalen gjelder. Etter nærmere bestemmelser kan arbeidskamp benyttes etter at tariffperioden er utløpt.

Generelt tillegg. Et sentralt avtalt lønnstillegg. Generelle tillegg kan både være prosentvise tillegg til årslønn eller kronetillegg.

Hovedavtalen. Avtale mellom KS og arbeidstakerorganisasjonene om grunnleggende spilleregler om blant annet samarbeid i arbeidslivet. Hovedavtalen regulerer ikke lønn.

HTA. Er forkortelsen for Hovedtariffavtalen i KS området. Hovedtariffavtalen er 2-årig, inngått mellom KS og arbeidstakerorganisasjonene med utløp 30. april 2016. En tariffavtale er en skriftlig avtale om lønns- og arbeidsvilkår.

Hovedoppgjør. Hovedtariffavtalen i KS området gjelder for 2 år av gangen. Hvert annet år er derfor hele hovedtariffavtalen under revisjon, både lønns- og avtalebestemmelser. Det er hovedoppgjør i 2016.

Interesstvist. Uenighet om hva som skal være innholdet i en tariffavtale. Det er tvister om fremtidig fastsetting/regulering av lønns- og arbeidsvilkår. Interesstvister oppstår ved opprettelse og revisjon av tariffavtaler.

Kampmidler. Hovedformene er arbeidsnedleggelse (streik) og arbeidsstengning (lockout). Arbeidstvistloven bruker fellesbetegnelsen arbeidsstans.

Konsumprisindeksen (KPI). Lages på grunnlag av forbrukerundersøkelser. Varer og tjenester tillegges forskjellig vekt etter hvor stor del de utgjør av utgifter i en husholdning. KPI gir en målestokk på prisutviklingen ved å sammenligne indekstallet fra måned til måned.

Lønnsglidning. En prosentvis beregning. Lønnsglidningen gir uttrykk for den delen av lønnsveksten som, i sentrale tariffavtaler, ikke kan tilskrives tariffmessige tillegg. Eksempelvis ansiennitetsopprykk og endringer i lønn som følge av skiftet stilling. Glidningen er et element som regnes inn i den økonomiske rammen for lønnsoppgjøret.

Lønnsnemnd /voldgift. Disse begrepene brukes om hverandre og innebærer en nemndbehandling, bindende for partene, av interessetvister hvor partene ikke har kommet til enighet gjennom forhandlinger. Myndighetene har oppnevnt en egen nemnd, Rikslønnsnemnda for dette formålet. Rikslønnsnemnda har 5 medlemmer, hvorav 3 er oppnevnt av Regjeringen og 2 oppnevnes av hver av partene i tvisten.

Det er to former for lønnsnemndbehandling:

- Frivillig lønnsnemnd, hvor tariffpartene er enig om å bringe tvisten inn for Rikslønnsnemnda.
- Tvungen lønnsnemnd, hvor Stortinget, i hvert enkelt tilfelle må beslutte ved lov at vedkommende tvist skal løses av Rikslønnsnemnda.

Mekling. Ved tariffoppgjør må partene til mekling dersom forhandlingene ikke fører fram. Staten har oppnevnt både en riksmekler og kretsmeklere.

Mellomoppgjør. I hovedtariffavtalen finnes en bestemmelse som hjemler sentrale forhandlinger om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår.

Minstelønn. I Hovedtariffavtalens kapittel 4 er det inntatt de ulike stillingsgruppenes minstelønn. Minstelønn gir uttrykk for den laveste årslønn i full stilling en arbeidstaker kan avlønnes etter, gitt (krav til) utdanningslengde.

Overheng. En prosentvis beregning som beskriver hvor mye lønnsnivået ved utløpet av et år ligger over gjennomsnittsnivået for hele året. Lønnstillegg som gis sent i året, fører til større overheng til neste år enn tilsvarende tillegg gitt tidlig i året. Overhenget er et element som regnes inn i den økonomiske rammen for lønnsoppgjøret.

Plassfratredelse. Er plassoppsigelsens endelige omfang, det vi si navneliste over de arbeidstakerne som skal tas ut i arbeidskamp. Etter bestemmelser i hovedavtalen skal plassfratredelse gis med 4 dagers varsel og samme prosedyre nyttes ved utvidelse av konflikten.

Plassoppsigelse. Begrepet er definert i arbeidstvistlovens § 1 nr. 7: *”Arbeidernes oppsigelser av sine arbeidsplasser eller arbeidsgivers oppsigelse av arbeidere i hensikt å iverksette arbeidsnedleggelse eller arbeidsstengning”*. Etter loven må plassoppsigelse varsles minst 14 dager før arbeidskamp iverksettes og i praksis vil partene nytte kollektiv oppsigelse.

Pott. Sentralt avtalt beløp til rådighet for lokale forhandlinger (hjemlet i HTA pkt. 4.A.1) om lønnstillegg.

Reallønn. Er nettolønn korrigert for prisutvikling.

Ramme for årslønnsvekst. Teoretisk årslønnsvekst beregnet under lønnsoppgjøret som gjelder for tariffområdet (normalt HTA kap.4. A. 1). Inkluderer tariff tillegg (blant annet generelle tillegg), overheng og antatt lønns glidning, samt eventuelt andre sentrale lønnsmessige tiltak.

Streik (arbeidsnedleggelse). Begrepet er definert i arbeidstvistlovens § 1 nr. 5: *”Hel eller delvis arbeidsstans som arbeidere i fellesskap eller i forståelse med hverandre iverksetter for å tvinge fram en løsning av en tvist mellom fagforeninger og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening.”*

Årslønn. Er den lønna som arbeidstaker mottar i løpet av et år dersom vedkommende arbeider et fullt årsverk. Til bruk ved lønnsoppgjør utarbeides tall for gjennomsnittlig lønn per årsverk.

Årslønnsvekst. Er den gjennomsnittlige økningen i årslønn fra et år til et annet.